

TÜRKİYE'DE AFET RİSKİNE KARŞI DİRENÇLİ KENTLER OLUŞTURMADA 6306 SAYILI KANUN'UN YERİ

İbrahim YILDIZ¹, Esra YAŞAR²

Öz

İnsanlardan bağımsız olarak meydana gelen doğal afetler insanların yaşamlarını önemli derecede etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Özellikle dünyada nüfusunun büyük bir bölümünün kentlerde yaşaması, başta deprem olmak üzere meydana gelebilecek bir doğal afetin daha büyük can ve mal kayıplarına yol açabilecek durumları ortaya çıkarabilmektedir. Yaşanabilecek bu durumlar karşısında gerekli önlemlerin alınmayışı ortaya çıkan yıkımı daha da artıracaktır. Kentlerin afetlere karşı daha dirençli hale gelmesiyle yaşayan insan topluluklarının büyük bir kısmının, meydana gelebilecek olumsuzluklara karşı daha korunaklı mekânlarda yaşamalarına olanak sağlayan dirençli kentlerin önemine vurgu yapmak amacıyla hazırlanan bu çalışmada, Türkiye'de afetle mücadele kapsamında önemli bir yere sahip olan 6306 sayılı kanunun dirençli kentler oluşturmadaki fonksiyonu araştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kent, Dirençli Kent, Afet, Deprem

JEL Sınıflandırması: H84, I31, I38, J81, R19

THE ROLE OF LAW NO. 6306 IN CREATING RESILIENT CITIES IN TURKEY AGAINST DISASTER RISK

Abstract

Natural disasters that occur independently of people have the potential to significantly affect people's lives. Especially since a large part of the world's population lives in cities, a natural disaster, especially an earthquake, can lead to greater loss of life and property. Failure to take necessary precautions against these possible situations may further increase the resulting destruction.

In this study, which was prepared to emphasize the importance of resilient cities, which allow the majority of human communities to live in more sheltered spaces against the negativities that may occur as cities become more resilient to disasters, the function of law no. 6306, which has an important place in the scope of combating disasters in Turkey, in creating resilient cities. has been researched.

Keywords: City, Resilient City, Disaster, Earthquake.

JEL Classification: H84, I31, I38, J81, R19

¹ Dr. Öğretim Üyesi, Siirt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: ibrahim.yildiz@siirt.edu.tr, ORCID İD: <https://orcid.org/my-orcid?orcid=0000-0002-4440-837X>

² Öğr. Gör., Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler M.Y.O., Yerel Yönetimler Programı, esra.yasar@siirt.edu.tr, ORCID:<http://orcid.org/0000-0002-6981-5430>

1. GİRİŞ

Afet kavramı, doğa olayları ve doğa olaylarının karşısında insanın oldukça hazırlıksız yakalanması sonucunda ortaya çıkan felaketler olarak nitelendirilmektedir. Afet olgusu yalnızca bir doğa olayı değildir. Zira doğanın insanlara tek başına zarar vermediği açıktır. Afetlerden ziyade, meydana gelen doğa olaylarına karşı insanların yeteri kadar önlem almayışının felaketlere yol açtığı ve felaketlerden doğan zararların katlanarak artırmaktadır. Yaşanabilecek doğa olaylarını görmezden gelerek yaşam alanları oluşturan, sürdürülebilirliğe dikkat etmeden çevreden yararlanan insanların doğaya verdiği zararların yanında yaşadıkları bölgelerde gerekli önlemleri almadan yapılar da yaşamaları meydana gelebilecek afetlerin felaketlere dönüşmesine yol açabilmektedir.

Dünya tarihinde meydana gelen önemli doğal afetlerin gelişmemiş ya da az gelişmiş ülkelerde daha yıkıcı sonuçları bulunmaktadır. Meydana gelen afetlerden en çok etkilenen bölgelerin, afetlere karşı dirençli hale getirilmeyen mekânlar olduğu görülmektedir. Bu nedenle afet olarak nitelendirilen doğa olaylarının doğadaki olaydan çok insanın içinde yaşadıkları yerlerin afetlere hazır hale getirilmemesinin bir sonucudur. Zira bazı ülkelerin teknolojik gelişmelere ayak uydurarak almış oldukları önlemlerle, yüksek şiddetle meydana gelen doğa olaylarına karşı daha korunaklı mekânlar meydana getirdikleri, doğa olaylarından sonra felaketler yaşanmaması için afetlere karşı daha dirençli kentler meydana getirdikleri görülmektedir. Bulunduğu coğrafyada yaşanan büyük depremlerle öne çıkan Japonya’da, Türkiye’den daha şiddetli depremler meydana gelmesine rağmen hiç can ve mal kaybının daha düşük olması dikkat çekmektedir. Bu örnekte görülen, gelişmiş bir ülkenin meydana gelen bir doğa olayının felakete sonuçlanmaması için önceden almış olduğu önlemlerin ve depreme karşı oluşturulan dirençli kentlerin bir sonucudur. 21. yüzyılda insan nüfusunun büyük bir kısmının kentlerde yaşaması, afetlere karşı dirençli kentlerin oluşturulmasını zorunlu hale getirmektedir.

Önemli doğa olaylarının yaşandığı Türkiye’de meydana gelen afetlerin felaketlere yol açmaması ve yerleşim ünitelerinin afetlere karşı dirençli hale getirilmesi için yapılması gereken çalışmaların önceden planlı yürütülmesi, afetlere karşı can ve mal kayıplarının yaşanmaması için önemli bir aşamadır. Türkiye’de yerleşim ünitelerinde afetlere karşı dirençli alanların oluşturulmasında en önemli düzenlemenin 6306 sayılı afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi hakkındaki kanun olduğu görülmektedir. Bu nitel çalışma ile 6306 sayılı kanunun Türkiye’deki kentlerin afetlere karşı dirençli hale getirilmesindeki rolünün incelenmesi amaçlanmıştır.

2. AFET KAVRAMI

Doğa olayları, yaşanan felaketler neticesinde korku kaynağı olarak görülse de doğanın dengesi için gerekli olan, aslında doğaüstü olmayan hadiselerdir. Normal bir düzen içerisinde meydana gelen doğa olayları, ihtiyaç duyulan kaynakların (su ve enerji gibi) ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Ortaya çıkan bu kaynaklar, canlılığın devamı için elzem kaynaklardır (Tokcan, 2022, s. 2).

Doğa olaylarının insanlık tarihinden bile eski bir geçmişe dayandığını söylemek mümkündür. Afet kavramı ise insanlıkla beraber ortaya çıkmıştır. Yüzyıllardır dünyanın farklı bölgelerinde bölgelerde çeşitli doğa olayları meydana gelse de, yaşanan doğa olaylarının afet olarak nitelendirilebilmesi için olayın ortaya çıkardığı sonucun insanlığa verdiği zararın boyutları önemlidir. Arapça kökenli bir kelime olan afet, yaşanan doğa olaylarının sebep olduğu yıkım anlamına gelmektedir (Özey ve Ünlü, 2021: 15). Türkiye’de afetlerden genel olarak sorumlu olan kurum olarak öne çıkan AFAD’a (Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı) göre afet, “insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplara neden olan, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak, toplulukları olumsuz etkileyen doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylar” olarak tanımlanmaktadır (AFAD, 2012)

Literatürdeki afet tanımları incelendiği zaman ortak bir noktaya ulaşmak mümkün görünmektedir. Afet; fiziksel, sosyal, ekonomik kayıpların yanı sıra hayatı durduran bir kavramdır. Bir doğa olayının afet olarak nitelendirilebilmesi için insanların yaşadıkları bir bölgede meydana gelmiş olması ve can kayıpları başta olmak üzere yerleşim bölgesinde zarara sebep olması, yaşam faaliyetlerini durdurarak veya sekteye uğratarak daha büyük bir bölgeyi etkilemesi gerekmektedir. Bir afetin büyüklüğü ise insanların doğa olayından ne ölçüde zarar gördükleri, yaşanan can ve mal kayıplarına göre ölçülmektedir.

Afetler kökenlerine göre iki ana gruba ayrılmaktadır. Doğal afetler, aniden ortaya çıkan, sonucu itibariyle yıkıcı etkilere, can ve mal kaybına sebep olan, başladığı anda durdurulması veya engellenmesi mümkün olmayan, meydana geldiği anda hayatı durduran veya kesintiye uğratan bir durumdur (Varol, 2022:1; Şahin, 2023:182) Doğal afetler, deprem, heyelan, sel volkanik faaliyetler, tsunami, çığ gibi türlere ayrılmaktadır. Beşerî afetler ise, insan eliyle sebep olunan felaketlerdir. Kıtık, bulaşıcı hastalıklar ve salgınlar, savaşlar ve terör olayları, göçler ve mülteciler, nükleer silah kullanımı, karayolu, havayolu, demiryolunda meydana gelen kazalar beşerî afet türleri arasında sayılmaktadır.

780 bin kilometrekarelik bir alana sahip olan Türkiye, jeolojik, topografik ve morfolojik yapısından ötürü sıklıkla afetlerle karşı karşıya kalmaktadır. Bulunduğu coğrafyada başta depremler olmak üzere seller, heyelanlar, kaya düşmesi, çığ gibi doğa olaylar görülen Türkiye’de bu olaylar neticesinde büyük can ve mal kayıpları yaşanmaktadır. Risk Yönetimi Endeksi’ne (INFORM) göre Türkiye, doğal afetler konusunda dünyada en yüksek riskli 45. sırada yer alan ülkedir (AFAD, 2018: 8). Türkiye, büyük bir coğrafi alanında farklı derecelerde deprem bölgesi olması ve belli dönemlerde büyük depremlerle büyük can ve mal kayıplarının meydana gelmesi nedeniyle önemli bir deprem ülkesidir. Belli dönemlerde meydana gelen depremlerin büyük afetlere yol açtığı görülmektedir.

Türkiye’de depremden sonra sıklıkla meydana gelen bir diğer afet sel/su taşkınlarıdır. Yavaş gelişen veya ani gelişen seller olarak ikiye ayrılan bu doğa olayı, depremlerden sonra Türkiye’de en çok can ve mal kaybı verilen bir doğal afet olarak karşımıza çıkmaktadır (Özşahin, 2013: 4). 1950-2018 yılları arasında meydana gelen sel/su taşkını olaylarının incelendiği AFAD verilerine göre; batı bölgelerden doğu bölgelere ve güney bölgelerden kuzey bölgelere gidildikçe taşkınlarda artış göstermektedir (AFAD, 2018: 53).

Türkiye’de farklı zamanlarda meydana gelen ve çoğu zaman felaketlere yol açan doğa olaylarına ilişkin oldukça geniş bir literatür bulunmaktadır. Çalışmamızda Türkiye’de meydana gelen doğa olaylarının afetlere dönüşmemesi için dirençli kentlerin oluşturulmasında en önemli görülen yasal düzenleme olan 6306 sayılı kanunun katkılarının incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kanunda depremlere karşı alınması gereken önlemlerin daha çok afet riski alanların dönüştürülmesiyle alınması için önlem niteliğinde bir düzenleme olduğu görülmektedir. Bu nedenle Türkiye’de meydana gelen depremler çalışmada önemli görülmektedir.

3. TÜRKİYE’DE DEPREM

İnsanlığın en çok etkilendiği doğal afetlerin başında deprem gelmektedir. Deprem, neden olduğu can ve mal kayıpları sonrasında gelen sosyolojik, psikolojik ve ekonomik etkileri sebebiyle, insan yaşamında oldukça derin izler bırakan bir felakettir. Türkiye’de birçok doğa olayı yaşanıyor olsa da daha çok depremler meydana gelmekte, sonrasında çok sayıda insan hayatını kaybetmekte, büyük mali zararların ortaya çıkmaktadır.

Yer kabuğunda yaşanan, gözle görülemeyen ancak hassas teknik aletlerle ölçülebilen, kıta levhalarının sürekli hareketi ile birbiriyle çarpışması ve ayrılması olayı gerçekleşmektedir. Bu hareketler esnasında yer kabuğu üzerinde oluşan kırıklara fay adı verilmektedir. Fay hattı üzerinde yer alan katı

tabakaların hareketleri esnasında ortaya çıkan gücün sonucunda yaşanan ani boşalma olayı yeryüzünde sarsıntı şeklinde hissedilmektedir (Özey ve Ünlü, 2021:22)

Yer kabuğunda ani olarak gerçekleşen kırılmalar sonucunda meydana gelen titreşimlerin dalgalar şeklinde hareket etmeleri ve geçtikleri alanlarda sarsma olayını ortaya çıkarması deprem olarak adlandırılmaktadır. Deprem, önlenmesi mümkün olmayan ancak bu doğa olayının bir felakete dönüşmemesi için önlem alınabilecek bir doğal afettir.

Meydana gelen büyük depremler sonucunda, binlerce insan yaşamını yitirmekte, binlerce yapı yok olmakta ve birçok insan yerini terk etmek zorunda kalmaktadır. Ortaya çıkan ekonomik kayıplar da göz önüne alındığında depremler, diğer doğa olaylarına kıyasla insanları daha çok etkilemektedir.

Türkiye, önemli fay hatlarının bulunduğu, sık sık depremlerin yaşandığı bir ülkedir. Yüzölçümünün neredeyse %90’ı depremin yıkıcı etkilerine maruz kalabilecek konumdadır. Nüfusunun %93’ü kentlere yaşayan Türkiye’de kentlerin depreme karşı dirençli hale getirilmeleri büyük önem taşımaktadır. Kentleşme oranının yüksek olması, kentleri etkileyebilecek afetlerin daha yıkıcı etkilerinin olabileceğini ortaya koymaktadır. Zira kentleri en çok etkileyen doğal afet depremdir. Tarihinde çok büyük depremlere ev sahipliği yapan Türkiye, bu özelliğiyle bir deprem ülkesi olarak öne çıkmakta ve tarihinde yıkıcı depremlerle baş etmek zorunda kalmıştır.

27 Aralık 1939 tarihinde merkez üstü Erzincan olan ancak çevresindeki 11 ili de etkileyen büyük Erzincan Depreminin şiddeti 7,9 olarak belirlenmiştir. Bu büyüklük ve yaşattığı etki, Cumhuriyet tarihinde iz bırakan ilk büyük deprem felaketi olarak kayıtlara geçmiştir. 1939 Erzincan depreminde resmi kayıtlara göre 32.962 kişi hayatını kaybetmiş, 116.720 bina yıkılmıştır (Gündüz, 2014). Tarih 17 Ağustos 1999’u gösterdiğinde ise Türkiye, bir büyük depremlerle daha karşı karşıya kalmıştır. Gölcük, 7,4 büyüklüğünde bir depremlerle sarsılmıştır. Yaklaşık 3 ay sonra, 12 Kasım 1999’da Düzce’de meydana gelen 7,2 büyüklüğündeki depremlerle henüz toparlanma imkânı bulamamış bölge halkını bir kere daha yıkıma uğratmıştır. Yaşanan bu iki büyük depremler sonucunda yaklaşık 20.000 insanımız vefat etmiş, binlerce bina yıkılmış, maddi ve manevi büyük bir kayıp verilmiştir (Sözen, 2022: 44, Özey ve Ünlü: 2021:28)

2003 yılında Bingöl’de, 2011 yılında Van’da ve 2020 yılında Elâzığ ve İzmir’de gerçekleşen; şiddetleri 6,4 ile 7,2 arasında olan 4 büyük depremler yaşanmıştır. Bu yaşanan depremlerde çok sayıda insan hayatını kaybetmiş ve yaralanmış; birçok bina yerle bir olmuştur. Nitekim 6 Şubat 2023 tarihinde Türkiye, “Yüzyılın Felaketi” olarak adlandırılan ve 11 ilde ciddi can ve mal kayıpları ile sonuçlanan depremin etkisi ile neredeyse bazı kentlerin yok olduğu büyük bir afetle mücadele etmiştir.

Deprem verileri incelendiğinde bu doğa olayının Türkiye’nin bir gerçeği olduğu görülmektedir. Yakın geçmişte yaşanan felaketin son olmadığı, gelecekte de büyük depremlerin meydana gelebileceği tahmin edilmektedir. 21. Yüzyılın ilk çeyreğindeki teknolojilerle yaşanabilecek depremleri durdurmak mümkün olmamakta fakat alınacak önlemlerle meydana gelebilecek depremlerin olumsuz sonuçları minimize edilebilmektedir. Nitekim Japonya, bu konu nezdinde en güzel örneği oluşturmaktadır. Depremlerle sık sık karşı karşıya kalan Japonya’da, 1995 yılında 7,2 büyüklüğündeki bir depremler meydana gelmiş ve binlerce insan yaşamını yitirmiştir (Sözen, 2022: 43) Yine aynı ülkede 7 ve üzeri şiddette gerçekleşen çoğu depremlerde herhangi bir can ve mal kaybının yaşanmadığı da görülebilmektedir. Şüphesiz bu gelişmedeki en önemli nokta depremlerle karşı önceden önlem alınmasıdır. Halkın bilinçlendirilmesi ve gerekli tatbikatların yapılmasının yanı sıra, binaların yapımında kullanılan teknoloji, zemin etüdü gibi noktalar oldukça önemli bir yere sahiptir.

Halkın depremler başta olmak üzere afetler üzerine bilinçlendirilmesi, yıkılmaya yüz tutmuş binaların bulunduğu alanların kentsel dönüşüm kapsamında dönüştürülmesi, gelişen teknolojinin

imkanlarından faydalanılması ve dirençli kentlerin oluşturulması Türkiye’de yaşanabilecek depremlerde can ve mal kayıplarının önüne geçebileceği gerçeğinin kabullenilmesi gerekmektedir.

4. DİRENÇLİ KENTLER

Kentlerin yerleşim sürecinde görülen yanlışlar, özellikle depremlere karşı önlemler noktasında ciddi sorunlara yol açabilmektedir. Bu çerçevede sanayi, altyapı ve ulaşımda önemli kent bileşenlerinin kentin belli bölgelerine yoğunlaştığı görülmektedir. Bu durum bazı yapısal riskleri beraberinde getirebilmektedir (Genç, 2007: 208). Yaşanan gelişmeler, kentlerde meydana gelebilecek doğal afetler karşısında önemli zararların ortaya çıkması ile sonuçlanabilmektedir. Oysa kentte ortaya çıkabilecek doğal afetlere karşı kentsel dirençlilik büyük önem taşımaktadır.

Kentsel dirençlilik, “kentsel sistemin ve onu oluşturan tüm sosyo-ekolojik ve sosyo-teknik ağlarının, bir tehdit karşısında istenen işlevleri sürdürme veya hızla geri dönme, değişime uyum sağlama ve mevcut veya gelecekteki uyum sağlama kapasitesini sınırlayan sistemleri hızla dönüştürme yeteneğini (Meerow, NewellandStuls, 2016: 39)” ifade etmektedir. Dirençli kent; aynı zamanda sosyal, ekonomik ve çevresel dirençliği ortaya çıkararak kentin farklı boyutlarının güçlendirilmesiyle daha dirençli hale gelebileceğini göstermektedir (Siavash, 2016: 31). Bu kavram ile kentin farklı koşullar altında bile güvenli olarak farklı fonksiyonlarını devam ettirebilmesi belirtilmektedir.

Meydana gelebilecek olumsuz durumlara karşıya da değişebilecek durumlara karşı kendini dönüştürebilen; sosyal, ekonomik, çevresel ve kurumsal olarak kendini dönüştürebilen ve değişikliklere hazırlayabilen kentler, kentsel dirence sahip kentler olarak öne çıkmaktadır (Tuğaç, 2019: 989). 2013 yılında da kentlerin dirençliliğini artırmak amacıyla kentlere yatırım yapan Dirençli Kentler Ağı’na göre: Kentteki bütün paydaşların ortaya çıkan ya da ortaya çıkması muhtemel krizlere karşı sergilenebilecek mücadele kapasitesi olarak belirtilen dirençli kentlerde (Resilient Cities Network, 2023) meydana gelebilecek muhtemel krizlerden önce riskli yapıların yenilenmesiyle kentin daha dirençli olacağı düşünülmektedir. Öte yandan kentlerin başta deprem olmak üzere afetlere karşı direnç geliştirme kapasitesinin kentler arasında farklılık göstermesi Dirençli Kentler Ağı’nın direnç kapasitesini artırmada daha büyük bir rol almasının önemli hale getirmektedir. Bu durum Kent sakinlerinin yaşamlarını daha güvenli bir mekânda sürdürmeleri açısından önemlidir.

Kentlerin doğal afetlere karşı dirençli hale gelmesinde bilimin ışığında inşa edilmesi ya da bu doğrultuda meydana gelebilecek afetlere karşı önlemlerin alınması büyük önem taşımaktadır. Bunun yanında kentsel direnci artırmada siyasi desteğin de olması gerektiği söylenebilir. Politik desteğin bilimsel olarak doğal afetlere karşı kenti koruyabilecek bir mevzuatın hazırlanmasının yanında bu mevzuata uygun uygulamaların hayata geçirilmesinde önemli bir yeri bulunmaktadır.

5. TÜRKİYE’DE DEPREMLERE KARŞI MEVZUAT

27 Aralık 1939 tarihinde Erzincan’da meydana gelen deprem Cumhuriyet tarihinin ilk büyük depremi olarak kayıtlara geçmiş, deprem sonrasında hasar tespit çalışmalarına ek olarak mevzuatta da önemli yenilikler yapılmıştır.

Erzincan depremi sonrasında 17 Ocak 1940 yılında 3373 Sayılı “Erzincan’da ve Erzincan Depremi’nden Müessir Olan Mıntıklarda Zarar Görenlere Yapılacak Yardımlar Hakkında Kanun” çıkarılmıştır. Bu kanun ile depremden etkilenen vatandaşlardan alınması gereken vergiler silinmiş, çalışanlara avanslar verilmiş, evleri yıkılanlar veya ağır hasar görenlere arsa temini sağlanmıştır (Kıral, 2001). Bu kanunun ardından mevzuatta düzenlemeler yapılarak devreye sokulsa da neredeyse hepsi deprem sonrasında yapılacaklarla ilgili hükümlere yer verilmiş ve bu felaketler öncesinde alınabilecek tedbirler hakkında bir maddeye yer vermemiştir.

Deprem sonrasında yapılacak çalışmaların yetersizliğinin görülmesi üzerine 18 Temmuz 1944 yılında 4623 Sayılı “Yer Sarsıntularından Evvel ve Sonra Alınacak Tedbirler Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. İlgili kanunda ‘zelzele’ kavramından bahsedilmiş, deprem bölgelerinde yapılacak yapılara ilişkin kurallar belirtilmiş, sınırlar çizilmiştir. Deprem öncesinde ilk yardım ve kurtarma stratejileri planlarının hazırlanması, yöneticilerin sorumluluğuna kadar birçok konuya da ayrıca yer verilmiştir. Yaşanan deprem felaketi ve ardından gelen bu kanunla, ülkemizin deprem zararlarını azaltmak amacıyla afet öncesinde alınacak tedbirlerle alakalı çalışmalara başladığı söylenebilmektedir.

1957 yılında, 1984 yılına kadar yürürlükte kalacak olan ve planlamaya dair önemli hükümler içeren İmar Kanunu yürürlüğe girmiştir. İmar Kanunu ile ilk kez planlama konusu önemli hale gelmiş, yeni yapılaşma olacak alanlarda doğal afet tehlikesinin göz ardı edilmemesi hedeflenmiştir. Kanunun istenilen şekilde uygulanması amacıyla, aynı yıl içerisinde İmar ve İskân Bakanlığı kurulmuştur. Ardından, 1959 yılında “Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun” (Afet Kanunu olarak da bilinen) yürürlüğe girmiş ve o zamana kadar çıkarılmış bütün kanunlar tek çatı altında toplanmış ve kanunu uygulama yetkisi olan kurum belirlenmiştir.

1983 yılına gelindiğinde ise Bayındırlık Bakanlığı ile İmar ve İskân Bakanlığı tek çatı altında toplanarak “Bayındırlık ve İskân Bakanlığı” adını almıştır. 1984 yılında Büyükşehirlerde yetkinin belediyelere verilmesiyle alakalı olarak 3030 sayılı “Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun” çıkarılmıştır (Gençel ve Kepenek, 2016). 1985 yılında çıkarılan 3194 sayılı İmar Kanunu imar planlama hakkında detaylı açıklamalar getirmiştir. Bu kanunla, belediyelere imar planlarını hazırlayıp onaylama yetkisi verilmiştir. Ancak kanun, afet odağında herhangi bir planlama ilkesi içermemiştir.

13 Mart 1992 tarihinde Erzincan’da 6,8 büyüklüğünde deprem daha meydana gelmiştir. 653 kişinin hayatını kaybettiği deprem sonrasında 3838 sayılı “Erzincan, Gümüşhane ve Tunceli İllerinde Vuku Bulan Deprem Afeti ile Şırnak ve Çukurca’da Meydana Gelen Hasar ve Tahribata İlişkin Hizmetlerin Yürütülmesi Hakkında Kanun” çıkarılmış ancak bu kanun da deprem felaketiyle alakalı yaşanan sorunlara çözüm üretmemiş, yalnızca meydana gelen zararın telafisi üzerine yoğunlaşmıştır.

17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi, Richter ölçeğinde 7,4 olarak kayıtlara geçen 20. Yüzyılın en büyük deprem felaketlerinden biridir. Yedi şehrin (Kocaeli, Sakarya, Yalova, Bolu, Bursa, Eskişehir, İstanbul) etkilendiği deprem sebebiyle 18.373 kişi hayatını kaybetmiş, yaklaşık olarak 50.000 kişi yaralanmış, 90.000’den fazla yapı yıkılmış/ağır hasar görmüştür. 12 Ekim 1999 tarihinde tekrar bölgenin (Bolu-Düzce Depremi), sallanması sonucunda 894 kişi hayatını kaybetmiş, 4948 kişi de yaralanmıştır (Aktürk ve Albeni, 2002).

Marmara depreminde can kayıplarının ve yıkılan/ağır hasar gören yapıların sayısının bu denli yüksek olmasıyla, Türkiye’nin doğal afetlere karşı ne kadar hazırlıksız olduğu anlaşılmıştır. Özellikle 1950’li yılların ardından hız kazanan, şehirlere yoğun göç sonucunda çarpık kentleşme boy göstermiş, depreme dayanıklılığı konusunda kesin şüphe uyandıran gecekondular, bu döneme kadar göz ardı edilmiştir. Sadece yeni kurulan alanların plan ve proje kapsamında ilerlemesi yeterli olmamıştır, mevcut yapıların sıkı kontrolü ile depreme dayanıksız olanların acil olarak kentsel dönüşüme tabi tutulması gereklilik arz etmiştir.

17 Ağustos 1999 depreminin üzerinden 1 ay geçtikten sonra 4452 sayılı “Doğal Afetlere Karşı Alınacak Önlemler ve Doğal Afetler Nedeniyle Doğan Zararların Giderilmesi İçin Yapılacak Düzenlemeler Hakkında Yetki Kanunu” çıkarılmıştır. Ancak adından da anlaşılacağı üzere yine deprem sonrasında meydana gelen zarara yönelik yasal bir düzenleme yapılmıştır. 2000 yılından sonra ise, bu yapılan eleştirilerin karşılığı olarak birçok önlem politikası hayata geçirilmiştir.

2000 yılında kurulan Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK), ülkemizde zorunlu deprem sigortası uygulamasını başlatarak, afet sonrasında yaşanan maddi kayıpları karşılanmasında bir teminat oluşturmuştur (DASK, 2023). 2001 yılında ise “Yapı Denetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararname” devreye girmiş; kamu sektörünün yetersiz kaldığı denetim görevi, devlet tarafından belirlenmiş özel sektöre aktarılmıştır. İlk başta 19 ilde pilot uygulamayla başlayan bu sistem, maliyeti arttırmıştır ancak yapı kalitesinde de artışa olanak vermiştir (Gençel ve Kepenek, 2016). Yaşanan tüm bu felaketlerin ardından afet öncesi için de gerekli tedbirler alınmaya başlanmıştır. Afetlerle ilgili görevlerle donatılmış İçişleri Bakanlığı: Sivil Savunma Genel Müdürlüğü (SSGM), Bayındırlık ve İskân Bakanlığı: Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık: Afet ve Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü (TAY) kapatılmış, bunların yerine 2009 Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığı (AFAD) kurulmuş ve bahsi geçen genel müdürlükler tek çatı altında toplanmıştır. AFAD, afet öncesine yönelik de çalışmalar yürüterek, zararın en aza indirgenmesi konusunda tedbirlerin alınması, afetlere müdahale, planlama, koordinasyon, afet sonrasında iyileştirme gibi konularda çeşitli kurumlarla iş birliği içerisinde çalışmalar yürütmektedir (AFAD, 2023a)

1939 Erzincan depreminden itibaren birçok yıkıcı deprem yaşamış olan Türkiye, meydana gelen depremler sonrasında yapı inşasına birçok kural getirmeye çalışmış ve bütün bu düzenlemeleri afet yönetmeliği olarak ortaya koymuştur. Zaman ilerledikçe, teknoloji de gelişmeler yaşandıkça ve meydana gelen depremlerde can ve mal kayıpları oldukça yüksek seviyelerde seyrettikçe ilgili yönetmeliklerde de değişimler yaşanmıştır.

Türkiye’de 1947, 1953, 1961, 1968, 1975, 1998 ve 2007 yılında hazırlanan deprem yönetmelikleri, toplamda 7 kez revize edilmiştir. Deprem yönetmeliklerinin amacı, yapının bulunacağı alanın deprem bölgesinde olup olmadığı ve zemin özelliklerinin dikkate alınarak bünyesinde bulundurması gereken minimum özellikler belirtilmektedir. Yönetmelik Hazırlama Komisyonunun yürüttüğü birçok çalıştay sonucunda 2019 yılında Deprem yönetmeliği güncellenmiş ve yürürlüğe girmiştir. Bu güncellemelerin sebebi ise gelişen bilgi ve teknolojiyle ihtiyaçların karşılanması için bir revize gerekliliği, kullanılan malzemelerin çeşitlenmesi, yapı model yelpazesinin genişlemesi, yapımı tamamlanmış birçok stokun depreme dayanıksız olduğunun fark edilmesi, kentsel dönüşüme uygun olarak değerlendirilmesi ve güçlenmesi olarak belirlenmiştir (AFAD, 2023b).

2004 yılında, ilk kez bir bölge hem kentsel dönüşüm uygulamasına hem de kanuna ismini vermiştir. 5104 Sayılı Kuzey Ankara Girişi Kentsel Dönüşüm Projesi Kanunu’nun amacı; Kuzey Ankara girişini ve çevresini kapsayan alanda yapılacak dönüşüm sürecinde bölgenin fiziksel durumunun ve çevresinin iyileştirilmesi, daha sağlıklı bir yaşam alanı oluşturulması ve kent yaşam kalitesinin artırılması olarak belirlenmiştir.

2005 yılında, 5366 Sayılı Yıpranan Tarihi ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir. Kanunun kapsamı sit alanlar içerisinde olacak şekilde sınırlı tutulmuştur. Kanun, şehir kültürünün devamlılığının sağlanması, sosyal alanların geliştirilmesi, otopark sorununun çözüme kavuşturulması, güncel ihtiyaçlara yönelik yaşam alanlarının oluşturulması ve bu alanları ticaret, turizm ve kültürel yönden güçlü alanlar haline getirilmesi, tarihi dokunun onarılmak suretiyle kullanılması, kent merkezlerinde yaşanan güvenlik sorunlarının çözülebilmesi gibi amaçlar içermektedir. Sadioğlu ve Ergönül (2020)’e göre; bir kentsel dönüşüm uygulamasında ilk defa tarihi ve kültürel açıdan bir değeri olan ve bu yapının korunması için gerek kent gerek halk için faydalı olan bölgenin yenilenmesi konusunda yerel yönetimler görevlendirilmiştir.

2005 yılında 5393 Sayılı Belediye Kanunu yürürlüğe girmiştir. Burada konu bütünlüğü

açısından önemli olan nokta ise kanunun altıncı kısmı- Çeşitli Hükümler içerisinde yer alan 73. Maddedir. 2010, 2012, 2014, 2019 yıllarında birçok değişiklik geçiren Belediye Kanunu’nun 73. Maddesinde: “*Belediye, belediye meclisi kararıyla; konut alanları, sanayi alanları, ticaret alanları, teknoloji parkları, kamu hizmeti alanları, rekreasyon alanları ve her türlü sosyal donatı alanları oluşturmak, eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek, kentin tarihi ve kültürel dokusunu korumak veya deprem riskine karşı tedbirler almak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir. Bir alanın kentsel dönüşüm ve gelişim alanı olarak ilan edilebilmesi için yukarıda sayılan hususlardan birinin veya birkaçının gerçekleşmesi ve bu alanın belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması şarttır.*” ifadeleri yer almaktadır. Kanuna göre kentsel dönüşüm alanı “en az 5 en çok 500 hektar arasında” olmalıdır. Ayrıca, “Büyükşehir belediye ve mücavir alan sınırları içinde kentsel dönüşüm ve gelişim projesi alanı ilan etmeye büyükşehir belediyeleri yetkilidir”.

2012 yılına kadar kentsel dönüşümle alakalı mevzuatta çok sayıda düzenleme yapılmıştır. 2004 yılında yürürlüğe giren 5216 Sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, Büyükşehir Belediyelerine, Belediye Kanunu’nun 69. ve 73. Maddelerinde belirtilen yetkileri kullanabilme imkânı tanımıştır. Bu iki kanunla, kentsel dönüşümün yerel düzeyde uygulayıcısı da belirlenmiştir. Aynı şekilde 2004 yılında, 5162 Sayılı Toplu Konut Kanunu yürürlüğe girmiş ve Toplu Konut İdaresi merkez düzeyinde kentsel dönüşümün uygulayıcısı haline gelmiştir (Özdemir, 2010: 201).

Türkiye depremlerden en fazla etkilenen ülkelerden biri olduğu için depremlere karşı dirençli kentler oluşturulması büyük önem taşımaktadır. Dirençli kentler oluşturmada yasaların da önemli bir yeri bulunmaktadır. 31 Mayıs 2012 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun, Türkiye’de afetlere karşı dirençli kentler oluşturmak için afet riski altındaki alanların yanında riskli yapıların sağlıklı ve güvenli alanlar haline gelmesi için iyileştirme, tasviye ve yenileme suretiyle oluşturulmuş kapsamlı usul ve esasları belirlemektedir.

Yaşanan bütün kötü tecrübelerin yanında teknik bilgilerin gelişmesi afet riski ile alakalı yasal eksiklik fark edilmiştir. Afet zararlarını en aza indirmeyi amaçlayan Türkiye’de 31 Mayıs 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6306 sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” afetlerle mücadelede önemli bir yere sahiptir.

6. 6306 SAYILI AFET RİSKİ ALTINDAKİ ALANLARIN DÖNÜŞTÜRÜLMESİ HAKKINDA KANUN

Türkiye’de Anayasa’nın 56. Maddesinde “*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir*” hükmü bulunmakta bu hüküm gerek devlete gerek vatandaşlara görevler yüklüyor olsa da başta deprem olmak üzere birçok doğal afet riski altında bulunmaktadır. Bu gerçeğe rağmen, mevcut yapıların önemli bir kısmının depreme dayanıksız olduğu söylenebilir.

Türkiye’nin deprem bölgesi olduğu hukuk boyutunda da bir kenara atılmamış; bu durum üzerine 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun, 31 Mayıs 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Kanunun asıl amacı, deprem yaşanmadan önce riskli yapıların dönüştürülerek can ve mal kayıplarının minimize edilmesidir.

2012 yılında çalışmamızın da ana konusunu oluşturan, 6306 Sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” yürürlüğe girmiştir. “Kentsel Dönüşüm Yasası” olarak bilinen ve çalışmamızın ana konusunu da oluşturan 6306 Sayılı “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun”da aslında kaçınılmaz olan başta deprem olmak üzere doğal afetler sonrasında ortaya çıkabilecek can ve mal kaybını asgari düzeye indirilmesi amaçlanmıştır.

Kentsel dönüşüm olgusunun en önemli amaçlarından biri, zaman ve kullanıma bağlı olarak eskimiş yapıların, olası bir felakette yıkılmasını, zarar vermesi kaçınılmaz olan yapıların yeniden düzenlenmesini sağlamaktır. 6306 sayılı kanunun önceliği deprem felaketi olmakla birlikte, yangın, sel, heyelan gibi neredeyse her yıl Türkiye’de meydana gelen afetler sonucunda ortaya çıkabilecek can ve mal kayıplarının önlenmesi gerekliliği göz önünde bulundurularak hazırlanmıştır.

Kanun’un genel gerekçesine göre; “Özellikle belirtilmelidir ki afet riski altında olduğu kabul edilen yerlerde deprem afeti meydana gelmeden önce buralardaki meskenlerin, işyerlerinin ve sanayi tesislerinin yeni alanlara nakledilmesi sayesinde, yerleşme ve yapı emniyeti temin edilecek ve muhtemel can ve mal kayıpları ile iktisadî ve sosyal diğer zararların en aza indirilmesi mümkün olacaktır. Ayrıca, hâlihazırda yaşanabilirlikten uzak, köhnemiş, can ve mal emniyeti bakımından riskli ve görüntü itibarı ile de çirkin olan yapılaşmalar ortadan kaldırılabilecek, estetik yapılar inşa edilecek ve halkın daha sıhhatli ve emniyetli şartlar altında ikameti de temin edilecektir.”³ Gerekçede yazılanlardan da anlaşılacağı üzere hedef; “yara sarma” değil, “yara almama”dır.

6306 sayılı kanunun birinci maddesinde, kanunun amacını düzenlenmiştir. Maddeye göre: “*Bu Kanunun amacı; afet riski altındaki alanlar ile bu alanlar dışındaki riskli yapıların bulunduğu arsa ve arazilerde, fen ve sanat norm ve standartlarına uygun, sağlıklı ve güvenli yaşama çevrelerini teşkil etmek üzere iyileştirme, tasfiye ve yenilemelere dair usul ve esasları belirlemektir*” (6306 SK, m 1). Bu amaç doğrultusunda riskli yapıların ortadan kaldırılması ve kentsel dönüşüm uygulamalarına ağırlık verilmesi sayesinde, kentlerin sorunlu olan bölgeleri yenilenecek olması riskli yapılarda yaşayan bireyler daha modern ve güvenli bir bölgede yaşam şansı bulabileceklerdir. Bu noktada kanunun genel gerekçesinde açıklanan genel amaçların uygulanması konusunda, kanunun eksik kalabileceği düşünülmektedir.

Genel gerekçeye göre kentsel dönüşümün esas amacı; can ve mal kaybının önlenmesi ve uygulamaların gönüllülük esasına dayanması söz konusu olurken kanunda bu amaçlar, ikinci planda kalmıştır. Ayrıca kanunda risk sıralamasıyla alakalı herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum da karışıklığa mahal vermektedir. Mevcut durum afet riskinden ziyade mali kaygılar dahilinde dönüşüm uygulamalarının yaşanmasına sebebiyet vermekte, kentsel dönüşüm uygulamaları rant dönüşümü olarak halk dilinde kendine yer bulmaktadır. Bu yargıyı biraz daha açıklamak gerekmektedir.

Kentsel dönüşümün hukuki boyutunda bir yapının riskli olduğunun tespitini bazen tek bir malikin istemesi mümkündür. Bu noktada riskli yapı tespiti istenilen arazi rantı yüksekse, müteahhidin bir malik ile anlaşarak yapıyı yıktırmayı istemesi gerçekleşebilecek bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapı denetim kuruluşlarının rapor karşılığında aldığı ücretin müteahhidi tarafından ödenmesi ve yeni yapılacak inşaatta da bir yapı denetim şirketiyle çalışılması zorunluluğu akıllara gelen haksız yıkım savını güçlendirmektedir.

Kanunun 6. Maddesine göre, binanın yıkılması sonucu arsa haline gelen taşınmaz konusunda yapılacaklarda 2/3 çoğunluk aranmaktadır. Bu çoğunluğa katılmayan bireylerin payları, anlaşma sağlayan paydaşlara açık arttırma usulü ile satılmaktadır. 2/3 çoğunluğun sağlanamadığı durumlarda ise Bakanlık, TOKİ veya idare tarafından kamulaştırma yapılabilir (6306 SK, m 6).

2014 yılında mevzuatta yeni bir düzenleme yapılmıştır. Uygulama Yönetmeliğinde yapılan değişiklik ile riskli alanların dışında kalan riskli yapıların kat maliklerine güçlendirme kararı alma

³ TBMM. Genel gerekçe. Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Bayındırlık İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu (1/569), Sıra Sayısı: 180, s. 4, (Çevrimiçi) http://tbmm.gov.tr/develop/owa/tasari_teklif_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=100881,05.09.2015

yetkisi verilmiştir. Bunun sonucunda yıkım kararına karşı çıkan kat maliklerinin güçlendirme ile sorunun çözülebileceğini kanıtlanması sonucunda, yıkım yerine güçlendirme yoluna gidilebilecektir (Ak ve Daşkiran, 2015: .278).

6306 sayılı kanunun çıkarılmasındaki amaç ve uygulama boyutu her ne kadar afet odaklı olsa da eleştirilerden kendini koruyamamıştır. Bu eleştirilerin temelinde merkezi yönetimin (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı) yetkilendirilmesi hususundadır. Bu yetki ile Bakanlık, istenilen herhangi bir bölgeyi riskli alan ilan edip her türlü uygulamayı yapma yetkisine sahiptir. Bunun haricinde 2/3 çoğunluğun sağlanmadığı durumlarda acele kamulaştırma yapılabileceği belirtilmiştir. Yapılacak kamulaştırma işlemi çeşitli mağduriyetlere yol açabilecektir. Arsa değerinin belirlenmesi eski yapı üzerinden Bakanlıkça yapılacağı için kentsel dönüşüm konusunu zorlaştıracaktır (Ak ve Daşkiran, 2015: 279-280).

6306 sayılı kanun bahsedildiği üzere sadece merkezi yönetimi geniş yetkiler ile donatmamış; kanunun uygulama boyutunda denetim, şeffaflık ve hesap verebilirlik gibi kavramlar ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca sosyal sorunlar geri planda bırakılmış, kentsel dönüşüm daha çok fiziksel ve ekonomik açıdan ön plana çıkarılmıştır.

SONUÇ

Türkiye’de 1939, 1999 ve 2023 yıllarında meydana gelen deprem felaketlerine bakıldığında Türkiye’nin depreme karşı hazırlık noktasında önemli eksikliklerin olduğu söylenebilir. 1939 ve 1999 tarihlerinde meydana gelen depremler sonrasında mevzuatta yapılan düzenlemeler genellikle felaket sonrasına yönelik olmuş, deprem öncesinde alınacak tedbirler pek bahse konu olmamıştır. Özellikle 1999 Marmara depreminin ardından tek sorunun yeni yapımına başlanacak alanlar değil, zaten yapılmış, depreme oldukça dayanıksız olan yapılar olduğu da anlaşılmıştır. Bu sorunun fark edilmesiyle beraber çeşitli düzenlemeler yapılmış, çeşitli kuruluşlar kurulmuş, konuya ilişkin yeni politikalar belirlenmiştir. Ancak 2023 yılında meydana gelen ve 13,5 milyon insanın etkilendiği, neredeyse 3 şehrin yok olduğu 6 Şubat 2023 tarihli Kahramanmaraş/Pazarcık depremi sonrasında yaşanan büyük can ve mal kayıpları, Türkiye’de depremlere karşı alınan önlemlerin yeterli olmadığını, depremin etkilediği kentlerin çoğunun depremlere karşı dirençli olmadığını göstermektedir.

Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremden sonra kentsel dönüşüm kavramı, çok daha fazla gündeme gelmiştir. Bu tarihe kadar oldukça temkinli yaklaşılan ve halk tarafından “yıkıp-tekrar yapma” olarak bilinen kentsel dönüşüm kavramına yaşanan yıkıcı depremler sonrasında ağırlık verildiği görülmüş, depremlere karşı dirençli kentlerin oluşturulması gerektiği daha çok vurgulanmıştır.

Türkiye’nin tarihinde meydana gelen ve sayıda can ve mal kaybı yaşadığı depremlere bakıldığında Türkiye’nin bir deprem ülkesi olduğu gerçeği öne çıkmaktadır. Yapılacak olan düzenlemelerin depreme karşı dirençli kentler ortaya çıkarmadaki rolünün yanında, yapılara yönelik denetimlerin de bu doğrultuda sürdürülmesi kentlerdeki yapıların daha sağlıklı inşası açısından önem taşımaktadır.

Çok sayıda doğal afetin meydana geldiği Türkiye’de başta deprem olmak üzere doğal afetler açısından riskli görülen ve güçlendirilmesi ya da kentsel dönüşümle dönüştürülmesi gereken çok sayıda yapının olduğu bilinmektedir. Yaşanabilecek afetlere karşı dirençli yapılarla mücadele edilmesinin önemlidir. Bu nedenle Türkiye’de 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkındaki Kanun, kentlerin başta deprem olmak üzere afetlere karşı dirençli hale gelmesinde önemli bir yere sahiptir. Aynı zamanda deprem riski taşıdığı belirtilen ve çok sayıda insanın etkilenebileceği başta İstanbul olmak üzere büyük kentlerin depreme karşı dirençli hale getirilmesi için kentsel dönüşüm

yoluyla yapıların güçlendirilmesine yönelik yol göstermekte, bu özelliği ile kentlerin dirençli hale getirilebilmesi için önemli katkılar sunmaktadır.

Etik Beyan

“Makalenin Künyede Yazılı Olan İsmi” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tümü çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai halini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- AFAD, (2012), *Teoride ve Pratikte Afet Sonrası İyileştirme Çalışmaları*, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/3479/xfiles/afet_sonrasi_iyilestirme_calismalari-1.pdf), Erişim Tarihi: 27.02.2025).
- AFAD, (2018), *Türkiye’de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*, https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/Turkiye_de_Afetler.pdf, Erişim Tarihi: 05.09.2024.
- AFAD, (2023a), <https://www.afad.gov.tr/afad-hakkinda>, Erişim Tarihi: 05.09.2024.
- AFAD, (2023b), <https://www.afad.gov.tr/turkiye-bina-deprem-yonetmeligi>, Erişim Tarihi: 05.09.2024.
- Ak, D. ve Daşkırıan, F., (2015), 6306 Sayılı Kanun Kapsamında Kentsel Dönüşüm. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 13 (3).
- Aktürk, İ. ve Albeni, M., (2002), Doğal Afetlerin Ekonomik Performans Üzerine Etkisi: 1999 Yılında Türkiye’de Meydana Gelen Depremler ve Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), ss. 1-18.
- Cumhur, A., (2022), *Deprem Afetine Karşı Riskli Yapıların Tespiti ve Değerlendirilmesi*. Conference: 4. AFET VE DİRENÇLİLİK KONGRESİ IDRC 2022. https://www.researchgate.net/publication/368602225_Assessment_and_Evaluation_of_Buildings_with_High-Seismic_Hazard, Erişim Tarihi: 09.09.2024.
- DASK, (2023), <https://dask.gov.tr/tr/dask-hakkinda>, Erişim Tarihi: 08.09.2024.
- Deniz, O., Yıldız, M.Z., Parin, S. ve Erdoğan, R., (2017), Deprem ve Göç: 2011 Van Depremi Örneği. *Sociaal Sciences Studies Journal*, 3(10), ss. 1426-1444.
- Genç, F. N., (2007), Türkiye’de Doğal Afetler ve Doğal Afetlerde Risk Yönetimi. *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Şubat 2007(9), ss. 201-226.
- Gençel, Z., Kepenek, E., (2016), Türkiye’de Afet Zararlarını Azaltma Çalışmaları: Mevzuat Açısından Genel Bir Değerlendirme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi*, 1(1), ss.44-50.

- Yıldız, İ. & Yaşar, E. (2025). Türkiye’de Afet Riskine Karşı Dirençli Kentler Oluşturmada 6306 Sayılı Kanun’un Yeri. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(50), 1439-1452.
- Gündüz, F., (2014), *1939 Erzincan Depremi Basın Bülteni*, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, <https://erzincan.csb.gov.tr/1939-erzincan-depremi-haber-16203>, Erişim Tarihi: 07.09.2024.
- Kıral, Ö., (2001), *1939 ve 1992 Erzincan Depremleri Şehircilik Düzenimizde Hasar Yarattı mı? Sivil Şehircilik Reformuna Doğru* https://www.spo.org.tr/resimler/ekler/1b4a64be663682e_ek.pdf, Erişim Tarihi: 09.09.2024.
- Meerow, S., Newell, J. P., ve Stults, M., (2016), Defining urban resilience: A review. *Landscape and urban planning*, 147, ss. 38-49.
- Özdemir, D (Der.), (2010), *Kentsel Dönüşümde Politika, Mevzuat, Uygulama: Avrupa Deneyimi*, İstanbul Uygulamaları. Nobel Yayın, Ankara.
- Özey, R. ve Ünlü, M. (2021). *Afetler ve Afet Yönetimi* (2), Aktif Yayınevi, İstanbul.
- Özşahin, E., (2013), *Türkiye’de Yaşanmış (1970-2012) Doğal Afetler Üzerine Bir Değerlendirme*. Türkiye Deprem Mühendisliği ve Sismoloji Konferansı, Hatay. <https://www.tdmd.org.tr/pdf/TDMSK046.pdf> Erişim Tarihi: 28.02.2025
- Resilient Cities Network, (2023), Erişim Adresi: <https://resilientcitiesnetwork.org/what-is-urban-resilience/>, Erişim Tarihi: 23.05.2023.
- Sadioğlu, U. ve Ergönül, E., (2020), Türkiye’de Kentsel Dönüşümün Anlamı, Aktörleri ve Amaçları. *İdealkent Dergisi*, 30 (11), ss. 878-908,
- Siavash, S. Y., (2016), *Through Urban Design and Planning Principles*. Postgraduate Thesis, Department of Planning Oxford Brookes University.
- Şahin, Ş., (2019), Türkiye’de Afet Yönetimi ve 2023 Hedefleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi*, 1(2), ss.180-196.
- TBMM, (2024), “Genel Gerekeç”, *Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun Tasarısı ile Bayındırlık İmar, Ulaştırma ve Turizm Komisyonu Raporu* (1/569), Sıra Sayısı:180, s. 5, (Çevrimiçi). <https://www5.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss180.pdf>, Erişim Tarihi: 07.09.2024
- Topkaya, Y. ve Tokcan, H. (ed.), (2022). *Afetler ve Afet Yönetimi* (1), Eğiten Matbaacılık, Ankara
- Tuğaç, Ç., (2019), Kentsel Dirençlilik Perspektifinden Yerel Yönetimlerin Görevleri ve Sorumlulukları. *İdeal Kent, Kent Araştırmaları Dergisi* 28(3), ss. 984-1019.
- Varol, N. ve Gültekin, T. (ed.), (2022). *Disiplinlerarası Bakışla Afet Risk Yönetimi-I* (1). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

Extended Abstract

The Place Of Law No. 6306 In Creating Resilient Cities Against Disaster Risk In Turkey

The concept of disaster is defined as disasters that occur because of natural events and people being caught unprepared in the face of natural events. It cannot be said that disaster is only a natural event. Because it can be said that nature alone does not cause harm. This situation is revealed by the fact that people who create living spaces and act as if they are the rulers of the world, ignoring the natural events that may occur in nature, can be helpless in the face of natural events. Rather than disasters, it can be said that people's lack of adequate precautions against natural events causes disasters and the damage resulting from disasters increases exponentially.

It can be said that the regions most affected by disasters in world history are places that are generally called poor, where unplanned urbanization is experienced, or where the settlements are not made resistant to natural disasters that may occur. For this reason, it would not be wrong to see natural events described as disasters as the result of the system in which people live rather than as events in nature. Because, it can be said that some countries have achieved remarkable results with the technological measures taken against natural events of the same severity to prevent natural events from ending in disaster. Japan, which stands out with the major earthquakes in its geography, has almost no loss of life or property despite more severe earthquakes than Turkey, which is a product of the precautions taken by a developed country to prevent a natural event from resulting in disasters, making cities resistant to natural events. It is the result of a study that reveals the fact that a large part of the human population lives in cities in the 21st century makes it necessary to create cities that are resistant to disasters.

In Turkey, where important natural events occur, taking precautions to prevent natural events from causing disasters and carrying out the necessary work in advance planning is an important step in creating disaster-resistant cities. For this reason, studies on the role of Law No. 6306 in making cities in Turkey resilient to disasters are considered important.

Türkiye, which has an area of 780,000 square kilometers; It is frequently exposed to disasters due to its geological, topographic and morphological structure. In Turkey, where natural events such as earthquakes, floods, landslides, rockfalls and avalanches occur in its geography, great losses of life and property occur because of these events. According to the Risk Management Index (INFORM), Türkiye is the 45th country with the highest risk of natural disasters in the world.

Earthquakes are one of the natural disasters that affect humanity the most. Earthquakes are a disaster that leaves deep traces in human life due to the sociological, psychological and economic effects that follow from the loss of life and property it causes. Turkey is a country with important fault lines and frequent earthquakes. Almost 90% of its surface area can be exposed to the devastating effects of an earthquake. In Turkey, where 93% of the population lives in cities, it is of great importance to make cities resistant to earthquakes. The high rate of urbanization reveals that disasters that may affect cities may have more devastating effects. Because the natural disaster that affects cities the most is earthquake. Türkiye, which has hosted very large earthquakes in its history, stands out as an earthquake country with this feature.

The intensity of the Great Erzincan Earthquake, which occurred on December 27, 1939, centered in Erzincan, but also affected 11 surrounding provinces, was determined as 7.9. This magnitude and its impact were recorded as the first major earthquake disaster that left a mark in the history of the Republic. According to official records, 32,962 people lost their lives and 116,720 buildings were destroyed in the 1939 Erzincan earthquake (Gündüz, 2014). Earthquakes that occurred in subsequent periods not only caused the collapse of many buildings in cities, but also caused the death and injury of many people. As a matter of fact, on February 6, 2023, Turkey struggled with a major disaster in which some cities were almost destroyed due to the impact of the earthquake, which was called the "disaster of the century" and resulted in significant loss of life and property in 11 provinces. Many devastating earthquakes were seen in Turkey before the February 6 Kahramanmaraş earthquake, which was called the earthquake of the century. In the qualitative study, which examines Law No. 6306 in making cities more resilient, especially against earthquakes, it is emphasized that cities should be made more resilient.

For cities to become resistant to natural disasters, it is of great importance to build them in the light of science or to take precautions against disasters that may occur in this direction. In addition, it can be said that there should be political support in increasing urban resilience. Political support has an important place in scientifically preparing legislation that can protect the city against natural disasters, as well as in implementing practices in accordance with this legislation.

The fact that Turkey is an earthquake zone has not been left aside in the legal dimension; Following this situation, Law No. 6306 on the Transformation of Areas Under Disaster Risk came into force on 31 May 2012.

The main purpose of the law is to minimize the loss of life and property by transforming risky structures before an earthquake occurs.

In 2012, the "Law on Transformation of Areas Under Disaster Risk" No. 6306, which is the main subject of our study, came into force. Law No. 6306 on the "Transformation of Areas Under Disaster Risk", known as the "Urban Transformation Law" and which is the main subject of our study, aims to minimize the loss of life and property that may occur after natural disasters, especially earthquakes, which are inevitable.

Since Türkiye is one of the countries most affected by earthquakes, it is of great importance to create cities that are resistant to earthquakes. Laws also have an important place in creating resilient cities. Law No. 6306 on the Transformation of Areas at Disaster Risk, which came into force after being published in the Official Gazette on 31 May 2012, aims to create disaster-resistant cities in Turkey by improving, leveling and renewing risky structures as well as areas at risk of disaster to become healthy and safe areas. It determines the comprehensive procedures and principles that have been established.

It is known that in Turkey, which is an important earthquake country, there are many buildings that are considered risky in terms of natural disasters, especially earthquakes, and that need to be strengthened or transformed through urban transformation. Considering the importance of combating possible disasters with resistant structures, the Law No. 6306 on the Transformation of Areas at Disaster Risk in Turkey is very important, and it is important to consider ways to strengthen buildings through urban transformation to make big cities, especially Istanbul, which is on the agenda very frequently, resistant to earthquakes. With this feature, it makes important contributions to making cities resilient.
